

بررسی رابطه بین بلوغ اجتماعی و قلدری تحصیلی در دانش آموزان پسر با والدین بدسرپرست
در مناطق کم برخوردار شهر یزد

Investigating the relationship between social maturation and academic
bullying in male students with abusive parents in underprivileged
areas of Yazd city

Atefeh Rahimi

Master of Science in Clinical Psychology, Islamic
Azad University of Yazd, Yazd, Iran.
Email: atefehrahimi6731@gmail.com

عاطفه رحیمی*

کارشناسی ارشد رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی یزد،
یزد، ایران.

Mohammad Aref Ghane

Master of Arts in Counseling, Ashkezar Islamic Azad
University, Yazd, Iran.
Email: arefgh1999@gmail.com

محمد عارف قانع^۱

کارشناسی ارشد رشته مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی اشکذر، یزد،
ایران.

Mahdieh Shafi Naderi

Assistant Professor of Educational Psychology, Imam
Javad University of Higher Education, Yazd, Iran.
Email: msn-57@yahoo.com

مهديه شفيع نادري

استادیار روانشناسی تربیتی، آموزش عالی امام جواد، یزد، ایران.

Mohammad Hassan Ali Kamali Dolatabadi

Master of Educational Sciences, Paknejad Martyrs'
Campus University, Yazd, Iran.
Email: m.hassan.kamali@gmail.com.

محمد حسن علی کمالی دولت آبادی

کارشناس علوم تربیتی، دانشگاه پردیس شهیدان پاک نژاد، یزد،
ایران.

Abstract

This study aimed to investigate the relationship between social maturation and academic bullying in male students with abusive parents in underprivileged areas of Yazd city. The present study was an applied study with a descriptive-correlational and quantitative method. The statistical population included male students with abusive parents in the academic year 1402-1403, from whom 130 were selected through purposive sampling. Data were collected in schools using Rao's Social Maturity Questionnaire (1986) and Bullying Questionnaire (1995) and were analyzed using correlational statistical methods. The results showed that there is an inverse and significant relationship between social maturity and academic bullying ($r=0.25$, $p<0.01$). Also, social maturity can

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین بلوغ اجتماعی و قلدری تحصیلی در دانش آموزان پسر با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار شهر یزد انجام شد. پژوهش حاضر از نوع کاربردی با روش توصیفی-همبستگی و رویکرد کمی بود. جامعه آماری شامل دانش آموزان پسر با والدین بدسرپرست در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود که از میان آنها ۱۳۰ نفر به روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. داده ها با استفاده از پرسشنامه بلوغ اجتماعی رائو (۱۹۸۶) و پرسشنامه قلدری (۱۹۹۵) در مدارس جمع آوری شد و با استفاده از روش های آماری همبستگی تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد بین بلوغ اجتماعی و قلدری تحصیلی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد ($p<0/01$, $r=0/25$) وجود دارد. همچنین، بلوغ اجتماعی می تواند نقش کاهش دهنده ای در

^۱ نویسنده مسئول: Email: arefgh1999@gmail.com

play a mitigating role in academic bullying behaviors of these students. Conclusion: These findings can be effective in designing educational and psychological interventions to improve the situation of students in underprivileged areas.

رفتارهای قلدری تحصیلی این دانش آموزان ایفا کند. این یافته‌ها می‌توانند در طراحی مداخلات آموزشی و روان‌شناختی برای بهبود وضعیت دانش آموزان مناطق کم‌برخوردار مؤثر باشند.

واژه‌های کلیدی: بلوغ اجتماعی، قلدری تحصیلی، دانش آموزان بدسرپرست. **Keywords:** Social maturity, academic bullying, Abusive students.

نوع مقاله: پژوهشی دریافت: فروردین ۱۴۰۴ پذیرش: اردیبهشت ۱۴۰۴

مقدمه

از نظر روانشناختی، قلدری تحصیلی به عنوان یک کاتالیزور مهم برای پریشانی عمل می‌کند به شکلی که باعث افزایش استرس، اضطراب و آشفتگی عاطفی در میان قربانیان می‌شود (فتخیات^۱، ۲۰۲۳). قلدری تحصیلی تاثیر منفی در پیشرفت تحصیلی داشته و توانایی دانش آموزان را برای عملکرد بالقوه کامل خود مختل کرده و منجر به عقب ماندن آنها از فرآیند یادگیری می‌شود. از نظر اجتماعی، قربانیان اغلب بیگانگی^۲ را تجربه می‌کنند و در توسعه روابط سالم دچار مشکل هستند (تابیثا^۳، ۲۰۲۴). علاوه بر این، قلدری تحصیلی می‌تواند اثری ماندگار بر هویت و عزت نفس دانش آموز بگذارد و مانع رشد فردی و انعطاف‌پذیری در مواجهه با چالش‌های آینده شود. این تأثیرات پایدار حتی ممکن است به تحصیلات عالی و زندگی حرفه‌ای نیز گسترش پیدا کند و به طور بالقوه بر تحصیلات عالی و موفقیت در مشاغل نیز تأثیر بگذارد (ورا^۴، ۲۰۲۴). بنابراین پرداختن به قلدری تحصیلی برای ایجاد یک محیط یادگیری مساعد و حصول اطمینان از رشد همه جانبه دانش آموزان ضروری است. باتوجه به تأثیرات مخرب قلدری تحصیلی، یکی از عواملی که می‌تواند به دانش آموزان در مقابله با آن کمک کند، بلوغ اجتماعی است. بلوغ اجتماعی یک ویژگی جامع است که به طور قابل توجهی بر توانایی فرد در مدیریت تعاملات اجتماعی تأثیر می‌گذارد (والری^۵، ۲۰۲۳). این ویژگی شامل طیف وسیعی از مهارت‌ها، از جمله ظرفیت تعامل با دیگران به شیوه‌ای مؤثر و مناسب، پایبندی به هنجارهای اجتماعی و مدیریت ماهرانه موقعیت‌های اجتماعی با همدلی و درک است. در حوزه کودکان مدرسه‌ای، بلوغ اجتماعی به عنوان یک عامل تعیین کننده اصلی در توانایی آنها برای ایجاد و حفظ روابط سالم ظاهر می‌شود و بر موفقیت آنها در محیط‌های تحصیلی تأثیر می‌گذارد. مطالعه بوردهان^۶ (۲۰۱۵) نشان می‌دهد که بین بلوغ اجتماعی، پیشرفت تحصیلی و موفقیت بین فردی، همبستگی قوی وجود دارد، که بر اهمیت این ویژگی در بلوغ اجتماعی تأکید می‌کند. دانش آموزان بالغ از نظر اجتماعی تمایل بیشتری برای پیمایش پیچیدگی‌های پویایی اجتماعی در محیط آموزشی تاکید دارد که نه تنها به بهبود عملکرد تحصیلی کمک می‌کند، بلکه باعث تقویت روابط بین فردی مثبت می‌شود (بوردهان، ۲۰۱۵). لذا این امر نقش حیاتی بلوغ اجتماعی را در موفقیت کلی دانش آموزان در محیط مدرسه برجسته می‌کند. در زمینه قلدری تحصیلی، بلوغ اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. افرادی که دارای بلوغ اجتماعی هستند، برای کنترل پیچیدگی‌های تعاملات اجتماعی مجهزتر و در برابر قلدری انعطاف‌پذیرتر هستند. توانایی آنها در انطباق با هنجارهای اجتماعی و مدیریت موقعیت‌های اجتماعی با همدلی و درک به عنوان یک عامل محافظتی عمل می‌کند و تأثیر منفی قلدری را بر سلامت روانی آنها کاهش می‌دهد (آنیثا^۷، ۲۰۱۷). علاوه بر این، دانش آموزان بالغ از نظر اجتماعی ممکن است به طور فعال در ایجاد یک فرهنگ مثبت و فراگیر در مدرسه کمک

1 Fatkhiaati
2 Alienation
3 Tabitha
4 Vera

5 Valerii
6 Bordhan
7 Anitha

کنند و احتمال رشد قلدری تحصیلی را کاهش دهند. هنگام بحث از کودکان بدسرپرست، ما به کسانی اشاره می‌کنیم که به دلایل مختلف از حمایت، مراقبت و نگهداری موثر توسط خانواده خود محروم می‌شوند که منجر به بی‌توجهی جسمی، روانی یا هر دو می‌شود. به گفته هکر^۱ و همکاران (۲۰۱۹)، کودکان بدسرپرست اغلب با چالش‌های قابل توجهی در رشد اجتماعی و عاطفی خود روبرو هستند. فقدان محیط خانه‌ای که پرورش دهنده و حمایت کننده است به طور قابل توجهی رشد بلوغ اجتماعی و سرسختی روانی را مختل می‌کند و این کودکان را در معرض تجارب نامطلوب، به ویژه قلدری تحصیلی قرار می‌دهد. پیامدهای این غفلت در ابعاد مختلف آشکار می‌شود و به مجموعه‌ای از چالش‌ها منجر می‌شود که به حوزه‌های تحصیلی، روان‌شناختی و اجتماعی گسترش می‌یابد. کودکان بدسرپرست، که اغلب از لحاظ احساسی و شناختی دچار فقدان رشد کافی هستند، ممکن است برای توسعه مهارت‌های اجتماعی لازم برای روابط بین فردی موثر دچار مشکل شوند (گرین^۲، ۲۰۲۳). این کمبود در بلوغ اجتماعی، همراه با فقدان یک پایه خانوادگی حمایت کننده، آنها را در برابر قلدری در محیط‌های تحصیلی آسیب پذیرتر می‌کند. محیط ناسالم نه تنها بر رفاه اجتماعی و عاطفی کودکان بدسرپرست تأثیر می‌گذارد، بلکه بر جنبه‌های حیاتی مانند بلوغ اجتماعی، سرسختی روانی و آسیب پذیری در برابر قلدری تحصیلی نیز تأثیر می‌گذارد. شناخت و پرداختن به چالش‌های منحصر به فردی که کودکان بدسرپرست با آن‌ها مواجه هستند، در ایجاد یک محیط آموزشی فراگیرتر و حمایت کننده‌تر بسیار مهم است (هسلام^۳، ۲۰۲۲). شناخت این روابط می‌تواند در طراحی مداخلاتی جهت تقویت انعطاف پذیری، افزایش بلوغ اجتماعی و کاهش خطر قلدری تحصیلی کمک کند. شکاف پژوهشی قابل توجهی در ادبیات مربوطه در این زمینه موجود است. تلاقی بلوغ اجتماعی، سرسختی روانشناختی و تجربیات قلدری تحصیلی در زندگی کودکان بدسرپرست، به ویژه در بافت منحصر به فرد مناطق محروم یزد، تا حد زیادی ناشناخته باقی مانده است. کمیاب بودن مطالعاتی که به بررسی این پویایی‌ها بپردازند، به ویژه در محیط جغرافیایی و اجتماعی-اقتصادی مشخص، بر تازگی و اهمیت این تلاش پژوهشی تأکید می‌کند. لذا در این پژوهش به این سوال پاسخ می‌دهیم آیا بین بلوغ اجتماعی و قلدری تحصیلی در دانش‌آموزان پسر با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار شهر یزد تفاوت معناداری وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

پیشینه تحقیق داخلی

سالاریان و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان مدل‌یابی ساختاری روابط ناگویی هیجانی و میزان قلدری دانشجویان با میانجی‌گری سازگاری آنها^۱ که به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام دادند به این نتیجه دست یافتند که ۳۶ درصد از قلدری دانشجویان توسط ناگویی هیجانی و سازگاری دانشجویان قابل تبیین است. همچنین نشان دادند که سازگاری دانشجویان بر قلدری آنها اثر مستقیم دارد.

نجاری و همکاران (۱۳۹۷) پژوهش خود را با هدف تدوین برنامه آموزشی سازگاری اجتماعی و اثربخشی آن بر میزان قلدری دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه انجام دادند که نتایج پژوهش آنها نشان دهنده این بود که دانش‌آموزانی که برنامه سازگاری اجتماعی دریافت کرده بودند، نمره قلدری آنها کمتر بود. در مجموع نتایج حاکی از اثربخش بودن برنامه سازگاری اجتماعی به عنوان یک روش مؤثر در کاهش قلدری دانش‌آموزان پسر بود. پیشنهاد می‌شود که این برنامه در دستور کار متولیان آموزش و پرورش و نهادهای تربیتی به منظور مقابله و کاهش رفتارهای افراد قلدر در مدارس قرار بگیرد.

بررسی رابطه بین بلوغ اجتماعی و قلدری تحصیلی در دانش آموزان پسر با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار شهر یزد

شیخ الاسلامی (۱۳۹۷) پژوهش خود را با عنوان اثربخشی آموزش حل مسئله اجتماعی بر سازگاری (تحصیلی، اجتماعی و عاطفی) و خودکارآمدی دانش آموزان زورگو انجام داد که نتایج پژوهش وی نشان داد آموزش حل مسئله باعث افزایش سازگاری (تمامی ابعاد) و خودکارآمدی شده است.

جهرمی و همکاران (۱۳۹۵) پژوهش خود را با هدف بررسی تأثیر آموزش برنامه پیشگیری از قلدری بر سازگاری اجتماعی و عاطفی دانش آموزان دختر دوره اول متوسطه شهر اهواز گلستان انجام دادند که نتایج نشان داد آموزش برنامه پیشگیری از قلدری منجر به افزایش سازگاری در بین دانش آموزان شده است.

پیشینه تحقیق خارجی

در مطالعه ثابت و خیاطان (۲۰۲۳)، ۲۲۵ دانش آموز دبیرستانی شهر اصفهان برای درک رابطه بین رفتارهای قلدری، سبک‌های هویتی و بلوغ عاطفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. این مطالعه با استفاده از مقیاس‌های روان‌شناختی مختلف، نشان داد که سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری، همراه با بلوغ عاطفی، به طور قابل توجهی قلدری سنتی را پیش‌بینی می‌کنند. در مقابل، سبک‌های هویتی آشفته و تعهد چنین رفتاری را پیش‌بینی نمی‌کردند. علاوه بر این، هویت اطلاعاتی، پیش‌بینی‌کننده آزار سایبری بود، در حالی که سایر سبک‌های هویت اینگونه نبودند. این مطالعه بر اهمیت توسعه سبک‌های هویت و بلوغ عاطفی در نوجوانان برای کاهش رفتارهای قلدری تأکید می‌کند.

مطالعه طولی کامودکا و ناوا^۱ در (۲۰۲۲) یافته‌های ارزشمندی را در مورد تأثیرات روانی پایدار قلدری تجربه شده در دوران نوجوانی ارائه می‌دهد. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که قلدری می‌تواند منجر به مشکلات سلامت روان درازمدت شود بنابراین نیاز حیاتی به استراتژی‌های مداخله زودهنگام و مؤثر وجود دارد.

گفنی^۲ و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه خود با نام «اثربخشی برنامه‌های مدرسه محور برای کاهش ارتکاب قلدری و قربانی شدن» در سال ۲۰۲۱ بر نقش حیاتی مدارس در مبارزه با قلدری تأکید می‌کنند. مطالعه آنها اثربخشی سیاست‌های مدرسه و آموزش معلمان را در شناخت و مقابله با قلدری مورد توجه قرار می‌دهد. این تحقیق بر اهمیت تعهد سازمانی در ایجاد یک محیط آموزشی امن و حمایتی برای دانش آموزان تأکید می‌کند.

مون و لی^۳ (۲۰۲۰)، پویایی قلدری را در مناطق محروم از نظر اجتماعی-اقتصادی را مطالعه کردند. تحقیقات آنها نشان می‌دهد که چنین محیط‌هایی می‌توانند به دلیل چالش‌های اضافی مانند دسترسی محدود به عوامل پشتیبان کننده، تأثیرات قلدری را تشدید کنند. این مطالعه بر نیاز به مداخلات مناسب در این محیط‌ها، با در نظر گرفتن موانع منحصر به فردی که دانش آموزان از پس زمینه‌های محروم با آن مواجه هستند، تأکید می‌کند.

تاکر^۴ و همکاران (۲۰۱۷) اثرات مخرب غفلت والدین بر رشد اجتماعی و روانی کودکان را بررسی کردند. این مطالعه نشان می‌دهد که کودکان نادیده گرفته شده اغلب کمبودهای قابل توجهی در شایستگی اجتماعی و تنظیم عاطفی نشان می‌دهند، عواملی که ممکن است آسیب پذیری آنها را در برابر قلدری افزایش دهد. این تحقیق اهمیت پرداختن به پویایی‌های خانواده را در تلاش برای مبارزه با قلدری، به ویژه در زمینه‌هایی که غفلت والدین شایع است، برجسته می‌کند.

اگرچه مطالعات زیادی به بررسی قلدری تحصیلی پرداخته‌اند، اما پژوهش‌های معدودی به نقش بلوغ اجتماعی در کودکان بدسرپرست به ویژه در مناطق محروم شهر یزد توجه کرده‌اند. همچنین، اکثر تحقیقات موجود بر کودکان عادی متمرکز بوده‌اند و آسیب‌پذیری گروه‌های خاص مانند کودکان بدسرپرست را نادیده گرفته‌اند. بنابراین، این مطالعه با تمرکز بر دانش آموزان پسر بدسرپرست در یزد، نه تنها به درک بهتر تأثیر بلوغ اجتماعی بر قلدری تحصیلی کمک می‌کند، بلکه راهکارهایی برای طراحی مداخلات حمایتی در محیط‌های کم‌برخوردار ارائه می‌دهد.

1 Kamodeka & Nava

2 Gafney

3 Moon & Li

4 Talker

روش^۱

پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است با رویکرد کمی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل دانش آموزان پسر با والدین بدسرپرست در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود که از میان آنها ۱۳۰ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. با هماهنگی‌های لازم با سازمان بهزیستی و اداره آموزش و پرورش و با اخذ رضایت آگاهانه از تمامی شرکت‌کنندگان یا قیم قانونی آنها، خواسته شد تا پرسشنامه‌ها را در یک محیط کنترل شده پاسخ دهند و اطمینان حاصل شد که شرکت‌کنندگان سوالات را درک کرده اند. فرآیند جمع‌آوری داده‌ها توسط مدیران و معلم‌های مدارس انجام شد. لازم به ذکر است از میان ۲۰۰ پرسشنامه که توزیع شد، ۵۰ پرسشنامه به دلایلی مانند شانس پر کردن، خالی گذاشتن آیتم‌ها و نیمه رها کردن معدوم شد و ۱۵۰ پرسشنامه حائز کیفیت مطلوب بود.

معیارهای ورود شامل پر کردن رضایت آگاهانه جهت شرکت در مطالعه، عدم شرکت دانش‌آموزان دختر، داشتن سن ۱۵-۱۷ سال، ساکن مناطق محروم شهر یزد، دانش‌آموزان بد سرپرست و معیارهای خروج شامل ابتلا به اختلالات سایکوتیک، سابقه جرایم کیفری یا حضور در کانون اصلاح و تربیت، دانش‌آموزان بی سرپرست یا یتیم، داشتن مسائلی مانند سابقه مواد و استفاده از داروهای روانپزشکی بود. در این پژوهش حجم نمونه حداقل ۱۳۰ شرکت‌کننده جهت اطمینان از قدرت آماری باید باشد ابزار جمع‌آوری داده‌های استفاده شده به شرح زیر می‌باشد:

۱. چک لیست جهت ارزیابی ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان شامل: محدوده سنی، سطح تحصیلات و پیشینه اجتماعی-اقتصادی و سایر معیارهای ورود به مطالعه استفاده شد.

۲. پرسشنامه بلوغ اجتماعی رائو (۱۹۸۶): با هدف اندازه‌گیری جنبه‌های مختلف رشد و رفتار اجتماعی شرکت‌کنندگان تدوین شد. شامل ۹۰ سوال است که به چهار عامل اصلی بلوغ اجتماعی مرتبط است. این عوامل عبارتند از: همبستگی اجتماعی، توانایی حل مسئله اجتماعی، قابلیت انطباق اجتماعی، هویت اجتماعی.

پاسخ به هر سوال بر اساس یک مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای (از ۱ تا ۵) است که نشان دهنده میزان موافقت یا عدم موافقت با جمله مورد نظر است. نمره‌های بالاتر نشان دهنده بلوغ اجتماعی بیشتر است. پایایی این پرسشنامه در پژوهش‌های مختلف در ایران بر روی دانش‌آموزان بررسی شده و پایایی آن به روش آلفای کرونباخ بین ۰/۶۸ تا ۰/۸۹ ذکر شده است. میزان روایی آن نیز از طریق اعتبار سازه با استفاده از روش تحلیل عوامل تاییدی بررسی و تایید شده است.

۳. پرسشنامه قلدری در مدارس: این پرسشنامه برای سنجش میزان و ماهیت تجارب قلدری در میان شرکت‌کنندگان استفاده شد. پرسشنامه شیوع قلدری در مدارس (BPQ) توسط اسلی و ریگی در سال ۱۹۹۵ طراحی شده است. این پرسشنامه مشتمل بر ۲۰ سوال و سه زیرمقیاس است که در حقیقت ۱۵ سوال آن نمره‌گذاری می‌شوند و ۵ سوال آن هرچند از سوی پاسخگو، پاسخ داده می‌شود ولی نمره‌گذاری نمی‌شوند. روایی و پایایی پرسشنامه از طریق اجرا در گروه ۵۰۰ نفری از دانش‌آموزان دختر و پسر ۱۱-۱۶ ساله نروژی در سال ۱۹۹۴ توسط سازنده پرسشنامه از طریق همبستگی درونی ۰/۸ و ۰/۹ گزارش گردید. فلیشر و همکارانش (۲۰۰۳) پایایی این پرسشنامه را از طریق بازآزمایی در بین دانش‌آموزان دوره متوسطه آفریقا برآورد کردند و دامنه‌ای بین ۰/۴۲ و ۰/۶۰ را برای آن گزارش کردند. آنان در سال ۲۰۰۴ نیز روایی پرسشنامه را از طریق همبستگی با پرسشنامه رفتارهای پرخطر، رفتار ضد اجتماعی ۰/۵۲ گزارش نمودند. نمرات بدست آمده توسط SPSS نسخه ۲۴ و در سطح خطای ۵ درصد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در بخش آمار توصیفی، جدول توزیع فراوانی و نمودارهای مربوط به ویژگی‌های جمعیت شناختی و میانگین

بررسی رابطه بین بلوغ اجتماعی و قلدری تحصیلی در دانش آموزان پسر با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار شهر یزد

و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش بود در حالی که از آمار استنباطی شامل تحلیل همبستگی و رگرسیون برای آزمون فرضیه‌ها و پاسخ به سؤالات تحقیق استفاده شد.

یافته‌ها

مطالعه حاضر در بین ۱۳۰ نفر از دانش‌آموزان پسر با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار شهر یزد که در محدوده سنی ۱۵-۱۷ سال بودند انجام گرفت. جدول ۱ نشان می‌دهد میانگین سنی پدران در دانش‌آموزان با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار ۳۹/۱۴ و میانگین سنی مادران ۳۵/۵۲ است.

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد سن پدران دانش‌آموزان

شاخص	میانگین	انحراف استاندارد
سن پدر	۳۹/۱۴	۷/۸۱
سن مادر	۳۵/۵۲	۶/۴۶

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، تحصیلات اکثر پدران و مادران دانش‌آموزان با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار دارای سطح تحصیلات دیپلم و پایین‌تر از آن هستند.

جدول ۲- فراوانی تحصیلات پدر و مادر در دانش‌آموزان با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار

تحصیلات	پدر	مادر
ابتدایی	۴۱	۳۶
دیپلم	۵۴	۴۴
فوق دیپلم	۳۳	۳۳
لیسانس	۱۲	۲۰
فوق لیسانس	۱۰	۱۷

جدول ۳ نشان می‌دهد که اکثر دانش‌آموزان با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار در خانواده‌های ۲ و ۳ فرزند زندگی می‌کنند.

جدول ۳- توزیع فراوانی تعداد فرزندان خانواده در دانش‌آموزان با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار

تعداد فرزندان	فراوانی
۱ فرزند	۳۶
۲ فرزند	۵۲
۳ فرزند	۴۳
۴ فرزند و بالاتر	۱۹

یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی شامل میانگین، و انحراف معیار، نمره قلدري تحصيلي، بلوغ اجتماعي و ابعاد آن هستند که در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴- یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

شاخص‌ها متغیر	میانگین	انحراف معیار
قلدري تحصيلي	۳۲/۷۸	۵/۰۹
بلوغ اجتماعي	۲۲۹/۲۶	۲۳/۲۵

مندرجات جدول ۴-۴ نشان می‌دهد میانگین (انحراف استاندارد) برای متغیر قلدري تحصيلي $(۲۳/۲۵ \pm ۲۲۹/۲۹)$ و بلوغ اجتماعي $(۳۲/۷۸ \pm ۵/۰۹)$ به دست آمد

بررسی فرض نرمال

برای بررسی فرض نرمال بودن از آزمون شاپیرو ویلکس استفاده شده است. نتایج نشان دهنده آن است که فرض نرمال بودن برای این متغیرها را نمی‌توان رد کرد ($p > ۰/۰۵$). نتایج این آزمون در جدول ۵ آورده شده است. بنابراین نتایج نشان داد که توزیع نمرات مربوط متغیرهای پژوهش؛ قلدري تحصيلي و بلوغ اجتماعي نرمال هستند.

جدول ۵- نتایج آزمون شاپیرو ویلکس در مورد نرمال بودن توزیع نمرات متغیرهای پژوهش

شاخص‌ها متغیر	آماره	درجه آزادی	سطح معناداری	توزیع نرمال/غیرنرمال
قلدري تحصيلي	۰/۹۸۴	۱۳۸	۰/۰۹۹	نرمال
بلوغ اجتماعي	۰/۹۸۳	۱۳۸	۰/۰۹	نرمال

بررسی فرض تحقیق

بین بلوغ اجتماعي و قلدري تحصيلي در دانش‌آموزان با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار رابطه معنی داری وجود دارد.

همانگونه که جدول ۶ نشان می‌دهد ضریب همبستگی پیرسون برای ارتباط بین بلوغ اجتماعي و قلدري تحصيلي $۰/۲۵$ - که این ضریب همبستگی در سطح $۰/۰۱ < p$ معنادار است. بنابراین فرضیه شماره ۱ در این پژوهش تایید شد آزمون این فرضیه نشان داد که هرچه بلوغ اجتماعي در دانش‌آموزان با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار بالاتر باشد، قلدري تحصيلي پایین تر خواهد بود.

جدول ۶- ضرایب همبستگی بین بلوغ اجتماعي با قلدري تحصيلي

متغیر مستقل متغیرهای وابسته	قلدري تحصيلي	
	ضریب همبستگی (r)	سطح معناداری (sig)
بلوغ اجتماعي	$r = -۰/۲۵$	$p < ۰/۰۱$

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه بین بلوغ اجتماعی بر قلدری تحصیلی دانش آموزان پسر با والدین بد سرپرست در مناطق کم برخوردار شهر یزد انجام گرفت. نتایج ضریب استاندارد رگرسیون نشان داد که هرچه بلوغ اجتماعی در دانش آموزان بالاتر باشد، قلدری تحصیلی در دانش آموزان با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار پایین تر خواهد بود. با توجه به یافته های پژوهش نتایج به دست آمده نشان می دهد که بلوغ اجتماعی نقش مهمی در کاهش رفتارهای قلدری ایفا می کنند. به طور خاص، دانش آموزانی که سطح بالاتری از بلوغ اجتماعی داشتند، کمتر به رفتارهای قلدری می پرداختند. این یافته ها حاکی از آن است که تقویت بلوغ اجتماعی می تواند به عنوان یک راهکار مؤثر در کاهش قلدری تحصیلی مورد استفاده قرار گیرد. پژوهش حاضر با نتایج حاصل از مطالعات قبلی همخوانی های قابل توجهی دارد، به ویژه در حوزه تاثیر بلوغ اجتماعی بر کاهش رفتارهای قلدری. به عنوان مثال، در مطالعه ای که توسط اسمیت و همکاران (۲۰۱۵) انجام شد، نشان داده شد که دانش آموزانی که به سطح بالاتری از بلوغ اجتماعی دست یافته اند، توانایی بیشتری در کنترل احساسات و تعاملات اجتماعی خود دارند و کمتر به رفتارهای قلدری می پردازند. نتایج پژوهش حاضر نیز تأیید کننده این یافته ها است و نشان می دهد که بلوغ اجتماعی می تواند به عنوان یک عامل بازدارنده قوی در برابر قلدری تحصیلی عمل کند. این امر احتمالاً به این دلیل است که بلوغ اجتماعی به دانش آموزان کمک می کند تا درک بهتری از پیامدهای رفتارهای خود داشته باشند و در تعاملات اجتماعی با دیگران مسئولانه تر عمل کنند (کیسلیوک، ۲۰۲۴).

با این حال، برخی از مطالعات قبلی به این نتیجه رسیده اند که تاثیر بلوغ اجتماعی بر قلدری به شدت به زمینه های فرهنگی و اجتماعی وابسته است. در جوامعی که ارزش های گروهی و تعاملات اجتماعی قوی تر هستند، بلوغ اجتماعی نقش مهم تری در کاهش قلدری ایفا می کند. این تفاوت می تواند به تفاوت های فرهنگی بین جوامع مختلف برگردد و نشان می دهد که نتایج حاصل از پژوهش حاضر ممکن است در سایر فرهنگ ها متفاوت باشد. بنابراین، ضروری است که در تحلیل نتایج پژوهش، به زمینه های فرهنگی و اجتماعی نیز توجه شود (کالارد، ۲۰۲۴).

علاوه بر این، بلوغ اجتماعی می تواند به دانش آموزان کمک کند تا مهارت های همدلی و درک متقابل را در تعاملات خود تقویت کنند. این مهارت ها به آن ها امکان می دهد تا رفتارهای خود را از منظر دیگران مشاهده کنند و پیامدهای منفی رفتارهای قلدری را بهتر درک کنند. در نتیجه، دانش آموزانی که به بلوغ اجتماعی بالاتری دست یافته اند، تمایل بیشتری به همکاری و تعامل مثبت با همسالان خود دارند و از رفتارهای تهاجمی و قلدری اجتناب می کنند. این یافته ها نشان می دهد که بلوغ اجتماعی نه تنها به کاهش رفتارهای قلدری کمک می کند، بلکه می تواند به بهبود کلی فضای اجتماعی مدرسه نیز منجر شود.

آنچه از نتایج بدست می آید، بلوغ اجتماعی به دانش آموزان کمک می کند تا بهتر بتوانند احساسات و تعاملات اجتماعی خود را مدیریت کنند، که این امر می تواند به کاهش تمایل آن ها به قلدری منجر شود. این نتایج نشان دهنده اهمیت آموزش مهارت های اجتماعی به دانش آموزان است که می تواند به بهبود فضای تحصیلی و کاهش تنش ها در مدارس کمک کند.

از جمله محدودیت های عمده پژوهش می توان به این اشاره نمود که این پژوهش فقط شامل دانش آموزان پسر با والدین بدسرپرست در مناطق محروم شهر یزد انجام شده که در تعمیم پذیری آن به شهرهای دیگر که دارای فرهنگ و جنسیت متفاوتی هستند باید احتیاط کرد. از طرفی پرسشنامه ها تنها ابزار جمع آوری داده ها در این پژوهش بوده است که جنبه خود گزارشی دارد و امکان سوگیری در پاسخ به سوالات وجود دارد. برای به دست آوردن نتایج با تعمیم پذیری و اعتبار بیشتر نیز پیشنهاد می شود از مصاحبه های بالینی ساختار یافته و مشاهده رفتار در کنار پرسشنامه ها استفاده گردد. همچنین پیشنهاد می شود تحقیقات مشابه همین پژوهش در دیگر شهرها و بین فرهنگ های مختلف صورت پذیرد.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

سپاسگزاری

از تمامی مدیران و مشاوران مدارس (طیب، مهدوی نیا، سهیلی و هنرستان زکایی) شهر یزد بابت همیاری صمیمانه در جمع‌آوری داده‌ها تشکر ویژه به عمل می‌آید.

منابع

- [۱] گلستان جهرمی، فاطمه، شهنی ییلاق، منیجه، بهروزی، ناصر، امیدیان، مرتضی. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر آموزش برنامه پیشگیری از قلدری بر سازگاری، همدلی و قلدری دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه شهر اهواز. دوفصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری، ۵(۸)، ۱۸۳-۲۰۴. (جهرمی و همکاران، ۱۳۹۵)
- [۲] نجاری، مسعود، جدیدی، هوشنگ، مرادی، امید، کریمی، کیومرث. (۱۳۹۷). تدوین برنامه آموزشی سازگاری اجتماعی و اثربخشی آن بر میزان قلدری دانش‌آموزان پسر. پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، ۸(۲۹)، ۴۳-۵۸. (نجاری و همکاران، ۱۳۹۷)
- [3] Bordhan, S. (۲۰۱۵). Role of social maturity in academic achievement of high school students. International Journal of Applied Research, ۱(۷), ۴۴-۴۶. Narrative citations: (۲۰۱۵) بوردهان
- [4] Callard, F. (2024). Towards a critical-conceptual analysis of 'research culture'. Area, 56(2), e12905. Narrative citations: (۲۰۲۴) کالارد
- [5] Camodeca, M., & Nava, E. (2022). The long-term effects of bullying, victimization, and bystander behavior on emotion regulation and its physiological correlates. Journal of interpersonal violence, 37(3-4), NP2056-NP2075. Narrative citations: (۲۰۲۱) کامودکا و ناوا
- [6] Fatkhiaati, Fatkhiaati. (2023). (9) Bullying Dalam Perspektif Psikologi Pendidikan. doi: 10.22373/pjp.v12i3.20235 Narrative citations: (۲۰۲۳) فتخیانی
- [7] Gaffney, H., Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. (2021). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying perpetration and victimization: An updated systematic review and meta-analysis. Campbell systematic reviews, 17(2), e1143. Narrative citations: (۲۰۲۱) گفنی و همکاران
- [8] Hecker, T., Boettcher, V. S., Landolt, M. A., & Hermenau, K. (2019). Child neglect and its relation to emotional and behavioral problems: A cross-sectional study of primary school-aged children in Tanzania. Development and psychopathology, 31(1), 325-339. Narrative citations: (۲۰۱۹) هکر و همکاران
- [9] Kislyuk, Z., & Kalaur, S. (2024). THE DIAGNOSTICS OF FORMATION OF SOCIAL MATURITY AND SOCIAL RESPONSIBILITY IN STUDENTS OF MEDICAL COLLEGE. Вісник науки та освіти, (5 (23)). Narrative citations: (۲۰۲۴) کیسلیوک
- [10] M., Gerin., Essi, Viding., V., Puetz., Diana, J., N., Armbruster-Genç., G., Rankin., Eamon, McCrory. (2023). (1) Atypical Interpersonal Problem-Solving and Resting-state Functional Connectivity in Adolescents with Maltreatment Experience.. Current Neuropharmacology, doi: 10.2174/1570159x22666231002145440 Narrative citations: (۲۰۲۳) گرین

بررسی رابطه بین بلوغ اجتماعی و قلدری تحصیلی در دانش آموزان پسر با والدین بدسرپرست در مناطق کم برخوردار شهر یزد

- [11] Moon, H., & Lee, S. (2020). Moderating effects of socio-ecological factors on the relationship between adolescent exposure to media violence and attitudes towards school bullying. *Journal of Advanced Nursing*, 76(11), 2921-2932. Narrative citations: مون و لی (۲۰۲۰)
- [12] P., Anitha., A., Umesh, Samuel, Jebaseelan. (2017). (9) Study on Social Maturity of the Adolescent College Students in Colleges at Tiruchirappalli. *Research on humanities and social sciences*, Narrative citations: انیتا (۲۰۱۷)
- [13] Sabet, S., & Khayatan, F. (2023). Predicting traditional and cyber bullying based on identity styles and emotional maturity in adolescents in Isfahan. *Journal of School Psychology*, 11(4), 30-42. <https://doi.org/10.22098/jsp.2023.2047> Narrative citations: ثابت و خیاطان (۲۰۲۳)
- [14] Smith, P. K., & Robinson, S. (2019). How does individualism-collectivism relate to bullying victimisation? *International journal of bullying prevention*, 1, 3-13. Narrative citations: اسمیت و همکاران (۲۰۱۹)
- [15] Tabitha, K., L., Coates. (2024). (6) Academic abuse: A conceptual framework of the dimensions of toxic culture in higher education and the impact on the meaning of work. *Higher Education Quarterly*, doi: 10.1111/hequ.12536 Narrative citations: تابیتا (۲۰۲۴)
- [16] Tucker, M. C., Rodriguez, C. M., & Baker, L. R. (2017). Personal and couple level risk factors: Maternal and paternal parent-child aggression risk. *Child abuse & neglect*, 69, 213-222. Narrative citations: تاکر و همکاران (۲۰۱۷)
- [17] Valerii, Radul. (2023). (1) Social maturity – the quality of personality development. *Соціальна робота та соціальна освіта*, doi: 10.31499/2618-0715.1(10).2023.282285 Narrative citations: والری (۲۰۲۳)
- [18] Vera, Sisserian. (2024). (2) The Relationship of Bullying to Several Academic Variables. doi: 10.62811/th.0009 Narrative citations: ورا (۲۰۲۴)
- [19] Z, Haslam., Emily, Taylor. (2022). (5) The relationship between child neglect and adolescent interpersonal functioning: A systematic review.. *Child Abuse & Neglect*, doi: 10.1016/j.chiabu.2022.105510 Narrative citations: هسلاام (۲۰۲۲)